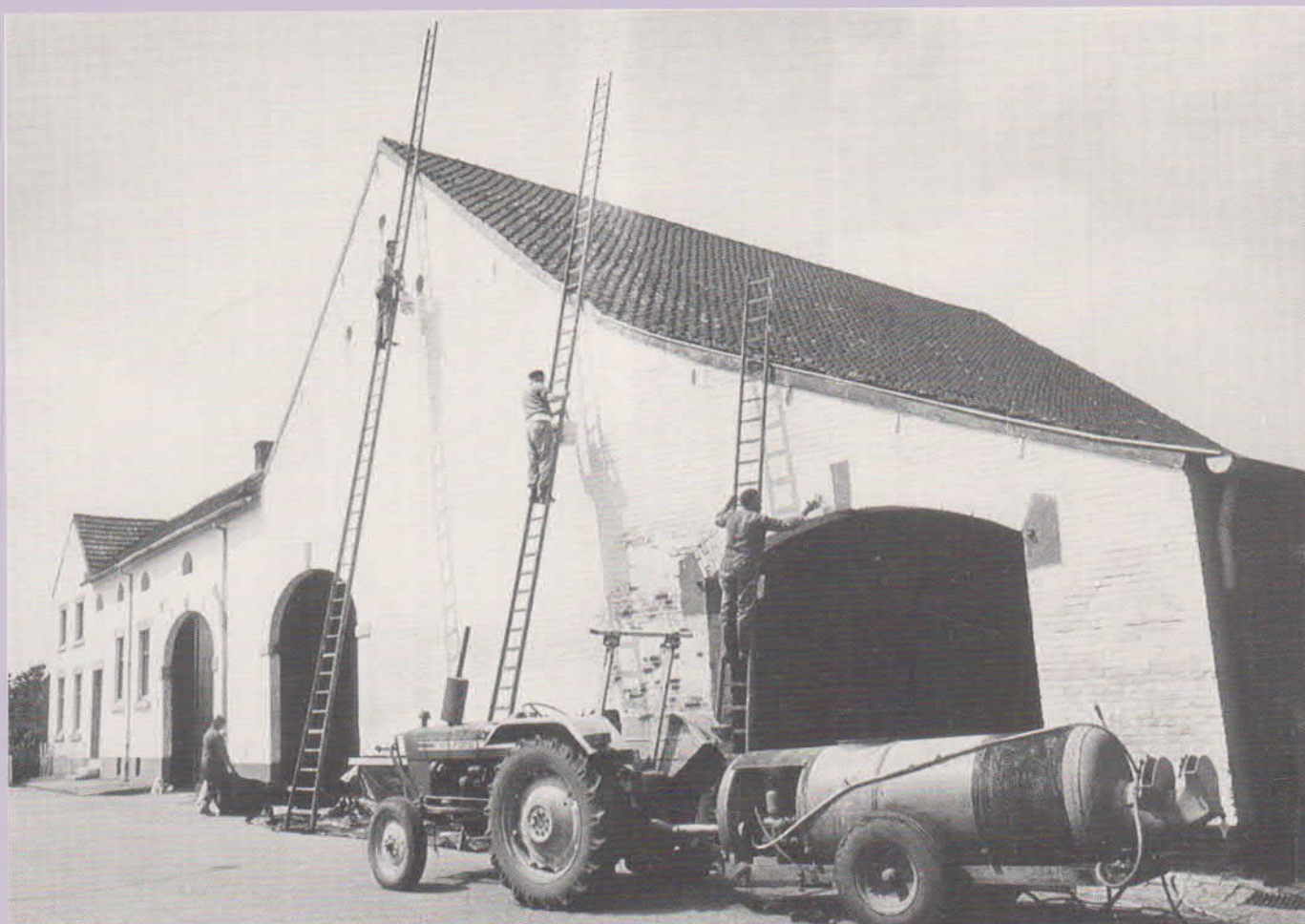

Uit EIJDENS

V E R L E D E N

UIT EIJDENS VERLEDEN, een uitgave van de Stichting Eijdens Verleden
APRIL 1993 - nummer 61

Parrestraat 3, 1985. Foto: J. Custers, s.e.v. 810.

Inhoudsopgave

Van de redactie	3
Bij ons thuis (aflevering 5) <i>P.J.M. Wolfs</i>	4
Verbroederingsfeest te Eijsden in 1800 en 1801: Vive la République!, Vive Bonaparte! <i>Henk Boersma</i>	8
Eijsden in de Limburger Courier <i>Nico Duijkers</i>	15
Kint g'r oes vertelle <i>Pierre Jeukens</i>	21
Kent U ze nog?	22

Van de redactie

De voorplaat van het laatste nummer laat een al vele malen gefotografeerd onderwerp zien. De nog middel-eeuwse Eijdsdense kerktoeren vanuit het Christinastraatje gezien, is altijd weer een boeiend tafereel. De foto uit 1960 toont nog duidelijk oorlogsschade aan de westgevel. De namen van de kinderen op de voorgrond zijn inmiddels bekend: Jefke Baumsteiger en Tiny Gulikers.

De uitgave die nu verschijnt geeft een interessant verslag van door de Franse overheid georganiseerde manifestaties in 1800 en 1801. Het waren massaal gevierde dorpsfeesten o.a op quatorze juillet op de Eijdsdense Vroenhof rond de vrijheidsboom. Dit symbool van de Franse revolutie was overigens in 1989, tweehonderd jaar na dato, wederom in menig Frans dorp te bewonderen. Destijds, rond 1800, maakte ook Eijdsden deel uit van Frankrijk!

"Bij ons thuis" laat wederom de authentieke sfeer proeven binnen een Eijdsdense familie enige generaties geleden. De auteur laat ons in zijn warme herinneringen delen. Genealogische wetenswaardigheden zijn te putten uit deel 11 van de kwartierstaat van H.J.L.M. Boersma.

Nico Duykers verzorgt als steeds een selectie Eijdsdens nieuws uit de krant van een eeuw geleden. Het blijft boeiend om te zien wat men destijds het vermelden waard vond.

Tenslotte zijn er de andere vaste rubrieken, als vanouds.

EIJSDEN, APRIL 1993.

Bij ons thuis

AFLEVERING 5

Met Pasen gold bij ons thuis: een ei geen ei, twee eieren 'n half ei, en drie eieren een paasei. Het waren altijd bruine, in een sop met uien schillen zo hard gekookte, dat de dooier soms groen zag. Die bruine eieren waren het lekkerste: je proefde er nog iets van de uien aan.

In het klooster strooiden de paasklokken hun paaseieren, als zij in de morgen van paaszaterdag terugkwamen van hun tweedaagse Rome-reis. Dat waren eieren in alle mogelijk kleuren, groene, blauwe, rose, paarse, gele en rode had je er bij, alle kleuren van de regenboog. Er waren zelfs geschilderde bij. Ook eieren met gezichten, met mond en neus en ogen. Maar die eieren van het klooster waren alle zacht gekookt. Bij het "kiepen" kon je wel eens je hand vol struif krijgen.

Bij ons thuis legde de "paashoon" een dag later, op paaszondag en alleen maar onder de hoogmis, waar wij kinderen alleen heen moesten. Zo hebben wij de paashoon nooit op het nest kunnen betrappen. Ook hebben wij de eierregen uit de klokken nooit gezien, want dan waren wij ook in de mis, vol van de sensatie van woest geschudde klingelende altaarschellen onder het Gloria en van het geweldige geluid van het orgel en het gelui van de torenklok.

Bij de notaris en bij de burgemeester was het de paashaas die eieren legde. Dat was voor ons zo'n beetje tegen het geloof. Wij snapten die kinderen niet, die aan het bestaan van een paashaas geloofden. Dat paasklokken eieren meebrachten en strooiden, was ook moeilijk om te geloven, want die eieren waren te zacht en te mooi om vanuit de hemel niet tot struif op aarde te vallen en ongekneusd neer te komen. De paashoon was de enig redelijke verklaring voor bruine, hard gekookte eieren, die tussen de viooltjes of struikjes narcissen of onder de palmstruiken in de tuin of langs de heggen van de huiswei verborgen waren. Dat was eigen aan kippen, die bij ons thuis ook wel eens heimelijk

hun eieren legden, om dan onverwachts zeer trots met een troep kuikentjes op het erf te verschijnen. Van die aard was de paashoon blijkbaar ook.

Gek dat die kip bij ons thuis alleen onder de hoogmis haar eieren legde. Ieder jaar opnieuw hadden wij reeds onder de vroegmis alle plaatsen afgezocht, maar nergens ook maar een paasei gevonden. Dan had Doorke pret; bij hem was ieder jaar de kip reeds geweest. Dan had hij zijn bruine, stenen nesten van vorig jaar weer uitgehaald. Nooit kon je met "kiepen" van hem winnen. Doorke was met "kiepen" altijd kampioen, jaren achter elkaar, zodat hij als hoogste sensatie op een paasdag, toen wij de paashoon al lang kenden, zijn geheim meende te moeten prijsgeven.

Bij mijnheer pastoor legde de paashoon zich bijna dood: voor alle kinderen van de parochie twee eieren, die in het zweet haars aanschijns door Betje waren gekleurd en gekookt. Het duurde lang eer wij het verband snapten tussen haar rondgang door het dorp met manke Maarten, de koster, en het uitdelen van diezelfde, nu geverfde eieren op de pastorie. Het schijnt dat dit oeroude Limburgse gebruik bij ons thuis in de parochie is afgeschaft omdat mijnheer pastoor eieren moest bijleggen om elk kind te kunnen bedelen. Moeder gaf aan Betje en Maarten altijd een half "vierdel", dat waren dertien eieren. Daar heeft mijnheer pastoor altijd aan over gehouden. Er waren ook mensen, zoals vrouw Hebben, die maar een koppel eieren gaven en er tien of twaalf terugkregen. "Ja Betje, 't is beter te geven dan te ontvangen", zei vrouw Hebben dan, als ze Betje de twee eieren toestopte.

Bij tante Truke en tante Betje moesten wij kinderen ook onze paaseieren halen. Daar kwam soms een heel aparte kip, een kip die deed denken aan de helaas geslachte kip met de gouden eieren. 't Moest een grote aparte paashoon zijn, want haar eieren waren verguld. Ze

waren beplakt met goudpapier en zo groot als een kokosnoot. Ze waren van chocola, van binnen zonder dooier maar gevuld met heel kleine vogeleitjes van chocola en suiker. Die kip legde jammer genoeg slechts één ei, een ei voor ons allemaal, en daarom was het voor moeder, als geschenk van allemaal.

Met Pasen was er bij ons thuis ook altijd een lammetje, een lammetje van cake. Het was helemaal wit van de strooisuiker. Een voorpootje omklemde een kruisje, een kruisje van hout, zo dun als een lucifer, lang van steel met een wit, smal tweepuntig vlaggetje. Naast het meer heidense symbool dat het ei is - symbool van leven - was zo bij ons thuis met Pasen ook het echt Christelijke symbool van opstanding en eeuwig leven, 't Paaslam. Het lammetje van deeg dat denken deed aan 't Lam voor ons aan 't kruis geslacht, 't Lam dat zonde en dood overwon en van de wereld de zonde wegneemt.

Moeder had de vorm ervan gekregen van de zusters en sindsdien bakte zij ieder jaar met Pasen zo'n lam. Later stuurde ze er zo een aan elk van haar getrouwde kinderen, tegelijk met een mandje bruine, hardgekookte eieren. Dat lammetje stond 's middags midden op de feestelijke paastafel. Van dat gebak kregen wij allen een schijf als dessert en nog een stukje bij het koffiedrinken. Dat was iets heel eigens van bij ons thuis, iets dat je nooit vergeet.

Ik weet het, Pasen is meer dan eieren en gebak, maar die eieren en dat gebak wekken iedere keer met Pasen de schoonste en liefste herinneringen aan ons thuis, aan vader en moeder op hun paasbest, aan het hoogtij dat zij hadden gehouden, aan die aparte sfeer van vroeger bij ons thuis op die zo heel aparte kerkelijke maar ook huiselijke feesten. En die herinnering doet soms zo goed. Die herinnering is soms een grote genade.

Boven het hoogfeest van Pasen, boven Kerstmis en het zomerse Bronkfeest met sacramentsprocessie en kermis, ging bij ons thuis de viering van het zeldzame, kerkelijke en huiselijke feest van de eerste H. Communie van ons kinderen. Dit feest verbrak misschien iets te veel de gedegen boerensoberheid, misschien wel een beetje de eenvoud van bij ons thuis, die mens en hof zo sierden, maar

het is ook weer het allerhoogste, allerschoonste wat gebeurt in een gezin: de komst van O.-L.-Heer, voor het eerst in het hart der kinderen.

Bij ons thuis hebben wij kinderen bijna alle de eerste H. Communie gedaan op de leeftijd van elf jaar. Wij waren dan van de zesde klas en begonnen ons al een beetje groot te voelen. Onze eerste communie was ook een afleggen van de kinderjaren, een geheiligde intrede in de puberteit en de rijpende jeugd. De voorbereiding op die grootste dag van je leven werd door pastoorke met de grootste zorg maanden lang gegeven en daarbovenuit kregen wij in het klooster nog wekenlange oefeningen, hoe het allemaal moest in de kerk. Daar kregen wij generale repetitie van catechismusvragen, de zorgvolle vermaningen bovendien. Er was bij ons in de parochie wel voldoende evenwicht tussen datgene wat de liefde van de herder voor zijn schaapjes deed en datgene wat de ouderliefde thuis deed om dat feest zo heerlijk en onvergetelijk mogelijk te maken.

Ja, wij wisten goed wat het voor naamste, 't belangrijkste, 't allerbelangrijkste was op die eerste zondag in mei, en bij ons thuis steunde men pastoorke en kregen wij het horloge niet mee naar de communie-mis. Later, toen de kleinsten reeds op hun zevende jaar de eerste H. Communie deden, heb ik het jammer gevonden dat wij tot ons elfde jaar moesten wachten: vier volle jaren van overvloedige sacramentsgenade, die door ons gemist zijn. Wat deze kleinen aan leeftijd en inzicht en kennis mankeert, wordt meer dan ruimschoots vergoed door hun stralende kinderlijkheid en hun onschuldige zieltjes.

Van ons maakte men toen kleine grote mensen: wij kregen een vest met zakjes en een herenjas, wij kregen een klein grot mensenboordje met een wit vlindestrikje, wij kregen een pochetje en kleine manchetten met manchettenknoopjes en een wit overhemd met stijf gestreken plastron en verder...lach niet...in die tijd droegen wij communicanten een bolhoed, een bolhoedje dan. Een enkeling kreeg reeds een lange broek, maar dat was gewoonlijk een vreemde in het dorp, aangewaaid uit de stad. Velen stoorden zich niet aan pastoorke en droegen breed op hun buikje

de horlogeketting. Kritje van de burge-meester had een wit vest met een gouden kettinkje. Wij jongens vonden het zelfs fout dat juist die hogemensen anders moesten doen en pastoorke niet hielpen dat allen eender waren.

en van sommige dingen weet ik nu zelfs nog de prijs, want wij mochten mee naar de stad. Je mocht zelf uitzoeken, uit datgene wat vader en moeder goedvonden. Nu kijk je in de stad nog wel eens rond of de winkels nog bestaan

Je mocht zelf uitzoeken uit datgene wat vader en moeder goedvonden.
Pentekening: Hugo Königs.

Wij hadden allen een beurs en een kerkboekje. Dat communiekerkboek heb ik nog en ook dat horloge, schone herinneringen aan die enige en uitzonderlijke dag. Moeder had haar communiekerkboek ook nog. Zo nu en dan bad ze er uit en bij haar sterven was dit een van de liefste relikwieën, die ieder van bij ons thuis graag gehad zou hebben. Moeder leerde ons deze dingen waarden en met deze dingen, waar zoveel aan vast zat, bewaarde je gemakkelijk veel goeds van uit je jeugd. "Wie niks weet te bewaren," zei vader, "die heeft niks."

Die eerste H. Communie bij ons thuis is nu al vele tientallen jaren geleden en alles wat je toen kreeg, weet je nu nog

waar je de schoenen kreeg met knoopjes, die pijn deden als je er mee voetbalde. Dat mee mogen naar de stad, dat mee inkopen mogen doen, dat waren evenementen. Zelf mogen kopen, ja mogen zeggen als het beviel en neen als het tegenstond en dan thuis komen als een stukje grote mens...

Maar dan 's avonds vóór die onvergetelijke dag ook weer heel klein kunnen zijn, door boven naar de kamer van vader en moeder weg te glippen en daar voor hen op de knieën te gaan zitten en vergiffenis te vragen voor alles wat je in je leven tegen hen had misdaan. Ik voel vaders hand nog op mijn hoofd en zie de tranen nog in hun ogen toen zij, na de biecht bij pastoorke 's middags, zelf

vergifenis gaven aan hun kind. Ja, toen was je hartje wel zuiver, er was niets meer in wat Jezus mishaaide.

Kijk, dat wissen geen jaren weg, geen jaren van tegenspoed, ook niet van voorspoed. Dat blijft in eeuwigheid. Bij ons thuis was men niet erg geefs wat betreft kruisjes en dergelijke dingen, maar met de eerste H.Communie was dat wel gebruikelijk, en dan nog als je naar de soldaten ging...

Van de eerste communiedag vergeet men niet veel, van deze dag heb ik het meeste onthouden. Je weet nog wie genodigd waren en wie niet kon komen. Er was geen menu, maar je vergeet nooit dat Sjekke de "videekes" gevuld met kip naar Bobby, de karhond, bracht, omdat Bobby ook iets van het feest moest hebben. Je weet nog hoe moeder een "dikbil" wekenlang de "goede melk" had geven, zodat hij wit zag als sneeuw, toen Hannes hem stroopte. Je weet, dat Hannes de zwezerikken meenam, in het kalfsveld gewikkeld, omdat toch niemand deze dingen lustte, zodat hij ze duur verkopen kon aan de lekkerbekken van het dorp. Je weet nog dat je dat kalfsveld door kon zuigen zonder te bijten; zo mals was het in de roomsaus, zodat je er graag veel appelmoes maar weinig aardappelen bij lustte. Je vergeet de haantjes met compote niet en 't minst de "opzet" met boven in het topje een suikercommuniecantje in het zwart.

Je ziet ze allen nog zitten: vader, moeder, ooms en tantes, onder wie oom Gradus, die vond dat het slecht land was waar het niemand goed ging. Hij woonde in de buurt van Godsdaal en wisten lange verhalen te vertellen over de assistentie-paters, vanwie hij behalve de kloosternaam ook de familienaam wist en de plaats waar ze vandaan kwamen.

De tante uit de stad vond het bij ons thuis veel smakelijker dan in de stad. Zij vond alles "natuur" en vond het eten niet alleen "heerlijk", maar ook "eerlijk", zo zonder camouflage, zonder tierlantijntjes, zonder kunst - zij bedoelde ook zonder margarine en "ersatz", geloof ik. Zij proefde de overvloedige natuurboter, het frisse van de eieren in de saus, het onvervalste van de room. 't Was eenvoudig en degelijk. 't Was overvloed. 't Was overvloed van het vette

der aarde en van de hemeldauw. 't Was als de vervulling van de zegening van Jacob door aartsvader Isaac. Het was naar oude boerentrant en boerenstiel.

Er was inderdaad een zekere deftigheid. De mannen stijlvol in het zwart, een enkele met een beetje groene glans, omdat het trouwpak zolang reeds ongebuikt in de kast had gehangen. De tantes naar leeftijd en postuur toch van de mode, in modeste eenvoud, maar toch getooid met hun gouden kruisen en oorhangers en ringen met bij een enkele een flonkerende steen. Het waren meest erfstukken van ouders en grootouders. En moeder met lange gouden halskettingen met een klein gouden horloge, een geschenk van vader bij de eerste communie van hun oudste kind. Echt weer een kleine attentie van een zwijgzame vader: niet veel zegen, maar op het juiste ogenblik zo echt heel fijn, heel attent en hartelijk kunnen zijn.

Het "diner" was afgelopen voor het lof, bij de hernieuwing der doopbeloften. Dit diner liet ruimte voor de vlaai, de taart en de koek met geurige koffie en voor de broodjes met tête de veau des avonds. Mijnheer pastoor ging bij ieder communicantje feliciteren. Dat kon omdat het er nooit zoveel waren. Hij kwam, voor die enkele keer dat wij een communicantje hadden, bij ons thuis gewoonlijk het laatst. Van de "dikbil" had hij zijn schijfjes 's middags gehad en van de tête de veau, waar moeder zo'n apart recept van had, kon hij niet nalaten te komen proeven. Dan vond hij de ooms bij elkaar, vanwie hij er enkele nog kende van kostschool.

Pastoor kwam feliciteren, maar vader en moeder vonden een grotere felicitatie op zijn plaats voor mijnheer pastoor, die zoveel van zijn schaapjes tot zulk een groot geluk had mogen brengen en die met de kleine eerstelingen van de parochie zoveel families had gelukkig gemaakt.

(Wordt vervolgd)

P.J.M. WOLFS

Verbroederingsfeesten te Eijsden in 1800 en 1801: Vive la République!, Vive Bonaparte!

Alle geledingen van het volk dansen met de Fransen rond de vrijheidsboom, 1799.
Afb. uit: Het Nederlandse beeld in prent en film; Amsterdam, 1989.

De Franse Revolutie

Op 14 juli 1789 bestormden de Parijzenaars de Bastille, hét symbool van de gevestigde macht, en gaven daarmee het zichtbare startschot voor de Franse Revolutie. De bestaande machtsstructuren werden opgeheven, een nieuwe werd opgetuigd (de Franse Republiek werd uitgeroepen op 22 september 1792) in overeenstemming met de vrijheidsidealen zoals vastgelegd in de "Déclaration des droits de l'homme et du citoyen" van 26

augustus 1789. "De mens", aldus de verklaring, "bezit bepaalde onvervreemdbare natuurlijke rechten: vrijheid, eigendomsrecht, persoonlijke veiligheid en het recht zich te verzetten tegen onderdrukking", kortom vrijheid en gelijkheid. De verklaring die in de Nationale Vergadering werd afgelegd zou natuurlijk niet alleen gelden voor Frankrijk, maar voor alle volken, alle landen en alle tijden. En daar zouden de Fransen de buurlanden wel een handje bij willen helpen. Op 19 november 1792 vaardig-

de de Nationale Conventie (1792-1795) een proclamatie uit, waarin zij broederlijke hulp beloofde aan alle volken die hun vrijheid wilden heroveren; het begrip broederschap deed zijn intrede. Liberté, Egalité et Fraternité werd het adagium. De revolutie beperkte zich allengs niet meer tot Frankrijk alleen. De buitenlandse mogendheden kwamen in offensief om de revolutie de kop in te drukken. De Franse revolutionairen zetten echter door: oorlog zou het volk en de revolutie sterker maken, meende men; de vreemde volken zouden de legers van de revolutie begroeten als bevrijders. De Marseillaise, geschreven en gecomponeerd door Rouget de Lisle, werd de officiële krijgszang van de revolutie en later de nationale hymne van Frankrijk. Het begint met: Allons, enfants de la patrie, le jour de gloire est arrivé! (Komt kinderen van het vaderland, de dag der glorie is gekomen)

In hoeverre de glorie zich ook meester heeft gemaakt van de mensen in onze streken toen de Fransen hier arriveerden is nog een open vraag. De oude machthebbers zullen in ieder geval weinig reden tot juichen hebben gehad.

Vestiging Nieuw Bewind²

De definitieve inlijving van Eijsden c.a. bij de Franse Republiek vond plaats op 1 oktober 1795, ingevolge het Vredesverdrag van Den Haag van 16 mei 1795. Een situatie die ontegenzeggelijk veel onomkeerbare veranderingen met zich heeft meegebracht en die zou voortduren tot 1 augustus 1814. Deze periode wordt aangeduid met de term Franse Tijd. De gemeente Eijsden vormde in de Franse Tijd, samen met nog acht andere gemeenten van 1796 tot in 1800 het kanton Eijsden. Een administratieve eenheid die onder direct bestuur stond van de in Maastricht gevestigde departementsadministratie (het departement van de Nedermaas)³. Bij besluit van 17 februari 1800 kwam aan die situatie een einde. Voortaan zouden gemeenten meer bevoegdheden krijgen en bestuurd gaan worden door een maire (burgemeester), eventueel terzijde gestaan door een adjoint du maire (hulpburgemeester, wethouder), en een conseil municipal (gemeenteraad) van minstens tien leden (afhankelijk van het aantal inwoners). Zo ook Eijsden. Onder Eijsden dient verstaan te worden het dorp Eijsden, het gehucht Herkenrade en gedeelten van de gehuchten Caestert, Bruisterbosch,

Moerslag, Libeek, St. Geertruid en Eckelrade. De gemeente Eijsden telde circa 1200 inwoners. Deze communale bestuursvorm bleef bestaan tot de verdrijving van de Fransen in 1814⁴.

Na de inlijving bij de Franse Republiek werden successievelijk de Franse wetten van kracht verklaard en ingevoerd en werd gecontroleerd op de naleving ervan. De bevolking als zodanig kreeg een geweldige stroom veranderingen te verwerken: o.a. een nieuwe bestuurlijke organisatie, een nieuwe rechterlijke organisatie, kiesrecht (zij het voorbehouden aan een beperkte groep), vrijheid van drukpers, volledige vrijheid van ondernemen, opheffing van de tollens, einde van de tiendheffing, invoering van de burgerlijke stand, invoering van de dienstplicht, andere belastingen en een nieuwe kalender (de Franse Republikeinse kalender)(zie hierna)⁵.

Onder de gegeven omstandigheden probeerden de nieuwe machthebbers de loyaliteit van de bevolking te winnen, enerzijds door de bestuurders en ambtenaren uit de lokale bevolking te recrutereren, anderzijds door verbroederingsfeesten te organiseren, mede ter versterking van het saamhorigheidsgevoel en de verbetering van de betrekkingen tussen bestuurders en bevolking. Het aantal nationale feesten, mede bedoeld ter vervanging van de christelijke (zie hierna), bedroeg oorspronkelijk zeven, te weten: de stichting van de Republiek op 1 vendémiaire; dat van de jeugd op 10 germinal; dat van de echtelieden op 10 floréal; dat van de dankbaarheid op 10 prairial; dat van de landbouw op 10 messidor; dat van de vrijheid op 9 en 10 thermidor; dat van de ouderlingen op 10 fructidor. Deze feesten waren alle ingesteld bij de wet van 3 brumaire IV (25 oktober 1795). Hierbij moeten nog gevoegd worden de reeds bestaande feesten: 14 juli (le quatorze juillet), de val van de Bastille; 10 augustus, de Jacobijnse staatsgreep; 21 januari, de onthoofding van Lodewijk XIV; de soevereiniteit van het volk op 30 ventôse en 18 fructidor ter herinnering aan de verijdeling van het royalistisch complot⁶. Ook in Eijsden werden deze feesten waarschijnlijk gevierd. Een aantal verslagen dienaangaande uit 1800 en 1801 geeft ons een beeld van de festiviteiten. En dat is het onderwerp van deze bijdrage⁷.

Terzijde zij opgemerkt dat het invoeren van de Republikeinse kalender nogal wat

wrevel had opgewekt bij de bevolking. Deze nieuwe kalender werd ingesteld bij decreet van 5 oktober 1793 en begon met terugwerkende kracht op 22 september 1792, de eerste dag van de republikeinse staat. Volgens die nieuwe kalender werd het nieuwe jaar ingedeeld in 12 maanden van 30 dagen: vendémiaire, brumaire en frimaire (de herfstmaanden), nivôse, pluviôse en ventôse (de wintermaanden), germinal, floréal en prairial (de lente-maanden) en messidor, thermidor en fructidor (de zomermaanden). Iedere maand werd ingedeeld in drie weken van tien dagen. Iedere tiende dag was een vrije dag. Aan het einde van ieder jaar werden er vijf (om de vier of vijf jaar zes) dagen toegevoegd, om het aantal dagen in overeenstemming te brengen met het zonnejaar. De revolutiekalender bleef van kracht tot 1 januari 1806⁸. Veel vrije dagen kwamen daardoor te vervallen en de traditioneel ingestelde bevolking kon haar eeuwenoude heiligendagen niet meer vieren!⁹

De rapporteurs

De eerste maire van Eijsden was Dirk (Theodoor) Daniel Vonk, notaris, zoon van de in Eijsden celebrerende predikant Nicolaas Vonk en zijn echtgenote Maria Tronchet¹⁰. Hij was daartoe benoemd op 19 mei 1800 en beëdigd op 30 mei d.o.v. en bleef maire tot in 1804. Als maire stond hij voortdurend in contact met de leiding van de naasthogere bestuursorganen, in casu de onderprefect van het arrondissement Maastricht of de prefect van het departement van de Nedermaas. Van de prefect ontving hij zijn instructies en aan hem rapporteerde hij al zijn bevindingen van welke aard dan ook van voorvallen in zijn gemeente. Hieraan danken we de beschrijving in diverse "proces verbal" van de feestelijkheden van o.a. "le quatorze juillet" en van "la fête de la fondation" op 1 vendémiaire van de F.R.K.. Met het verkrijgen van meer bestuurlijke verantwoordelijkheden kregen de gemeenten ook meer eigen financiële verantwoordelijkheden. Daartoe werd, steeds voor de periode van één boekjaar, een republikeins jaar, een percepteur (ontvanger) benoemd. Dit moest een vermogend man zijn, die voldoende borg kon stellen en die zich met de inning der belastingen wilde belasten tegen de laagste prijs. Die prijs bestond hierin, dat hij van iedere geïnde livre zes deniers mocht houden. Als er zich geen enkele gegadigde aanbod, werd de vergoeding verhoogd tot

negen of twaalf deniers¹¹. De percepteur legde verantwoording af van de inkomsten en uitgaven, zodat we ook nog inzicht krijgen in de kosten waarmee de festiviteiten gepaard gingen. Het merendeel van de kosten werd namelijk door de gemeente betaald, waaruit blijkt dat het gemeentebestuur een goede verstandhouding met de bevolking op prijs stelde. Van de onderhavige boekjaren (jaar VIII van de Frans Republikeinse kalender (23 september 1799 t/m 22 september 1800; hiervan de periode te beginnen op 30 mei, de datum waarop Vonk als maire in functie trad) en jaar IX van de F.R.K. (23 september 1800 t/m 22 september 1801)) was Johan Arnold Nolens percepteur. Hij was hervormd gedoopt te Eijsden op 31 augustus 1777 als zoon van Frederik Willem Nolens, schepen van Eijsden en Oost, en van Anna Gertrudis Landmeter¹².

Vive la République, vive Napoleon!!!

De verslagen van de nationale feestdagen, zoals door Vonk gerapporteerd aan de prefect, moeten we met bijzondere aandacht interpreteren. De feiten als zodanig spreken voor zich. De gevoelswaarde is die van Vonk, waarvan het ons niet duidelijk is in hoeverre hij met zijn beschrijving bij de prefect in een goed blaadje wilde komen. Tenslotte was hij ook nog notaris en ambieerde hij wellicht nog andere functies binnen het nieuwe ambtenarenapparaat. Dit klemmt temeer omdat de rapportages overwegend zeer positief zijn terwijl bekend is dat op andere plaatsen in het kanton de bereidheid van de bevolking tot deelname aan de feesten zeer gering was en dat het bijna altijd de militairen zijn die de zaak moesten redden¹³.

Vonk rapporteerde o.a. over 14 juli 1800, 1 vendémiaire IX (= 23 september 1800) en over 1 vendémiaire X (= 23 september 1801). De verslagen ontlopen elkaar niet veel. Het verslag van 14 juli 1800 zal als voorbeeld gediend hebben voor de latere verslagen. Nolens maakte op 14 juli 1801 ook nog gewag van uitgaven terzake. Van feesten vóór 1800 en ná 1801 zijn geen rapporten bekend. Ook komen in de desbetreffende kanton- en gemeenterekeningen geen posten dienaangaande voor. Waarschijnlijk vonden er vóór 1800 inderdaad geen grootse festiviteiten plaats, met uitzondering van die bij het oprichten van de vrijheidsboom (zie hierna); de bevolking was er nog niet rijp voor. Ná 1801 wel. De kosten daarvan kwamen waarschijnlijk voor rekening van

de deelnemers. De departementsleiding stelde blijkbaar geen prijs meer op nadere berichtgeving van de festiviteiten en mogelijke ongeregeldeheden; alles liep, zoals we zullen zien, op rolletjes. En dan nu de festiviteiten.

De feestelijkheden van quatorze juillet 1800 (14 juli 1800)¹⁴.

Op 14 juli 1800 werd om 6 uur in de ochtend met een salvo van een "petit canon" de gedenkwaardige dag aangekondigd bij de bevolking. Het buskruit daarvoor, en voor de salvo's die nog zouden volgen, was op 13 juli in Maastricht gekocht voor 3 franken. Om 9 uur verzamelde de menigte zich voor het gemeentehuis vanwaar ze om 10 uur in

bevolking werd gewaardeerd met de uitroep "Vive la République", waarna de muzikanten weer enige "aires patriotique" speelden. Daarmee werd het officiële gedeelte afgesloten en werden de bestuurders en ambtenaren onder muzikale escorte naar het gemeentehuis teruggebracht voor een verbroederingsfeest ("festin fraternelle"). In de namiddag verzamelde de jeugd ("la jeunesse") zich opnieuw op de Vroenhof waar ze tot 10 uur 's avonds dansten. "C'est ce (en hij doelde op zijn gehele verslaggeving) qui à demarque une journée consacré à la memorable faite du 14 jullet" voegde Vonk er veelbetekenend aan toe. Er werd niet alleen gedanst. In de lokaliteit waar de muziek zich ophield ("la maison muzi-

*Expede de l'Nedemendure au Dix.
Livre par moi Souffigie par ordre de Notre
maire, a la fête de l'anniversaire, moy' Eten
et habitans, a l'odevie en total 9-10-"
argent de Liege —————
recu le paiement du Maire Vonk la somme de 10 franken*

optocht vertrokken naar "la place", ook wel "la place de l'arbre de la Liberté" (bedoeld is de Vroenhof), alwaar een tweede salvo werd afgevuurd en de kerklokken enige "aires patriotique" ten gehore brachten. Ongetwijfeld zal de Marseillaise zijn gespeeld. De stoet bestond uit alle ambtenaren ("fonctionnaires publics") en werd begeleid door "la musique". Dit waren 5 muzikanten die voor de gehele dag waren ingehuurd voor 15 franken gezamenlijk. Ter vergelijking: het dagloon was gefixeerd op 1 frank¹⁵. Het beroep van musicus werd dus aardig betaald! Op de Vroenhof stelde men zich op rond de vrijheidsboom. Deze l'arbre de la Liberté was daar in het voorjaar van 1798 geplant, en heeft de roerige jaren klaarblijkelijk tot dan overleefd¹⁶. Toen nam de maire het woord en hield een door de prefect van het Departement van de Nedermaas te Maastricht aangeleverde voordracht, waarvan ons de inhoud onbekend is, maar die volgens hem door de

cien") werden de inwoners rijkelijk voorzien van drank. Er was door Jean Herfs¹⁷ een soort van buffet georganiseerd waar de drank rijkelijk vloeide. Hij bracht de gemeente daarvoor 6 franken in rekening. De afrekening meldt het verbruik van 3 tonnen bier (een ton bier kostte ca 7 franken en 35 centimes), 4 flessen witte wijn (een fles kostte 2 1/2 frank) en nog wat "lodevie" (=eau de vie; brandewijn). Door de weduwe van Hubert Jeukens¹⁸ en door Pieter Pi(e)ters¹⁹ werd daarenboven nog voor 15 franken brandewijn geschenken "pour toutes les habitans". In totaal beliep de drankrekening 45 franken en 25 centimes. Gerelateerd aan het dagloon was dit een immens bedrag. Ten aanzien van vrijheidsboom zij opgemerkt, dat dit symbool van vrijheid overal werd opgericht waar de Franse legers verschenen. Wanneer in Eijsden de eerste boom is opgericht is niet bekend. De hiervoor genoemde vrijheidsboom is waarschijnlijk geplant, zij het met enige

vertraging, naar aanleiding van een verordening van de prefect uit Maastricht, waarin werd bevolen dat op 20 januari 1798 een vrijheidsboom met wortels geplant moest worden in die communes, waar hij dood was of vernield of waar er nog nooit een was geplant. Dit exemplaar in Eijsden kwam inderdaad ter vervanging van een eerdere boom die daar in het najaar van 1797 was geplant en

enige "aires patriotique" door het muziekkorps vertrok men weer richting gemeentehuis voor een hartelijk verbroederingsfeest, dat werd besloten "par le cri de vive Bounaparte, vive la république!". Het feest werd, voor wat de drank betreft enigszins soberder gevierd. De drankrekening beliep slechts 17 franken en 60 centimes, nog altijd een hoog bedrag. Voor dit feest zorgden opnieuw "sijnque

*De ondergeschreefde Bureaux van den Burger Vonck
maire deser gemeente ontfangen te hebben de Somme
Van Vijf gulden Set Schuyvers, voor vertaering Van
Bier en ginster De Welke gedronken is Worden
Op Den Vendemaire jaer 10, Van de musifanten
Eysden Den 3 Vendemaire Jaar 10
J. Wroult. Van D. Peters
Mr. Legasse*

mogelijk is neergehaald. Overigens was de vrijheidsboom van najaar 1797 ook ter vervanging van een daadwerkelijk neergehaald exemplaar, gezien de toevoeging "et la rachaté" (=herhaalde aankoop) in de kantonrekening ter zake het planten van een nieuwe vrijheidsboom²⁰!

Dat het een boom met wortels moest zijn, had symbolische betekenis. De vrijheids-gedachte moest namelijk wortel schieten in de harten der burgers²¹.

De feestelijkheden van 1 vendémiaire IX (23 september 1800)²².

Het verslag komt in grote lijnen overeen met dat van 14 juli 1800. Nu werd echter de dag geopend met klokgelui. De "fonctionnaires publics", die de maire en zijn adjoint begeleiden, zijn nader aangeduid. Het betreft de vrederechter met zijn assessoren en de gemeenteraadsleden. Hun stoet werd richting "place de l'arbre de la Liberté" geëscorteerd door een "musique guerriere", een legermuziekkorps, waarvan de omvang niet is aangegeven. Ook nu weer een door de prefect aangeleverde toespraak. Na het spelen van

muzicien" voor het nodige feestgeluid. Hun geringere bijdrage blijkt uit hun nota. Deze bedroeg 7 franken en 60 centimes. Aan Guillaume Bours²³, de garde champêtre (veldwachter), werd 3 franken extra loon betaald voor zijn bemoeienissen met het feest. Deze post werd overigens door de controleurs van de gemeenterekening als "inutile", overbodig, aangemerkt! Zij waren de mening toegedaan dat extra activiteiten van de veldwachter al verdisconteerd waren in zijn reguliere salaris.

De feestelijkheden van quatorze juillet 1801 (14 juli 1801)²⁴.

Vonck heeft geen "proces verbal" opge maakt van de festiviteiten op deze dag. Blijkens de gemeenterekening zijn echter wel uitgaven gedaan dienaangaande. De "tembour" die door het dorp trok om de gedenkwaardige dag te openen ontving 1 1/2 frank. De "sonneur de cloche", ontving een zelfde bedrag. Bij een eerder feest zagen we ook al een beiaardier. Misschien kunnen we hieruit afleiden dat

pour avoir joué, le jour
de la nouvelle année de l'an
dise parlor du seigneur maire
vouch d'essen, nous cinq musiciens
12 florins 10 sous
Rien le content
H. del Bault

12 - 10
2 - 10
10 - 4

de St. Christinakerk aan de Vroenhof in Eijsden toentertijd voorzien was van meer klokken dan thans het geval is. Het door de gemeente betaalde drankgebruik door "les habitants de cette commune" bleef beperkt tot brandewijn voor een bedrag van 6 franken.

De feestelijkheden van 1 vendémiaire X (23 september 1801)²⁵.

In essentie wijkt de verslaggeving niet af van die van vorige feesten. De dag werd geopend met kloggelui. De feeststoet blijkt uitgebreid met repartiteurs (belastingomslaanders; deze werden gerecruteerd uit de goeode lokale bevolking, daar zij optimaal op de hoogte waren van de omstandigheden en waarde van onroerende goederen), de militaire kapel die de stoet begeleidde met een tambour. De beiaardier en de tamboer ontvingen voor hun inspanningen ieder 2 franken en 50 centimes. De controleurs van de gemeenterekening vonden 1 frank per persoon al goed betaald, gezien hun in de marge geplaatst commentaar: "un franc est assé". Met de 15 franken die de ons bekende 5 muzikanten gezamenlijk opstreken voor hun feestklanken hadden ze geen problemen.

De traditionele toespraak werd door de verzamelde menigte afgesloten met de uitroep "vive la République" waarna de vaderlandslievende melodieën, gespeeld door de militaire kapel weerklonken over de place de l'arbre de la Liberté. In het gemeentehuis werd het feest voortgezet en besloten met de uitroep als voren, voorafgegaan door "vive Bonapart". De jongeren vermaakten zich vanaf de namiddag tot 9 uur 's avonds op het feestplein, met muziek en drank. De totale drankrekening voor bier en brandewijn gezamenlijk, die ten laste van de

gemeente Eijsden kwam, bedroeg 18 franken en 40 centimes. Hiervan was voor 6 franken en 40 centimes genuttigd bij de reeds eerder vermelde Pieter Pi(e)ters. Men vermaakte zich blijkbaar goed.

Epiloog

Het jaar 1800 kan gezien worden als een ommekeer in de Franse Tijd. In de kantontijd (1796-1800) was de bevolking vrijwel geheel afhankelijk van de besluitvorming binnen de departementsleiding, zonder enige vorm van democratie of inbreng. Met het teruggeven van het feitelijk bestuur in mei 1800 aan kleinere eenheden, de gemeenten, met een maire, adjoint du maire en een conseil municipal, die allen uit de lokale gemeenschap afkomstig waren, werd een situatie geschapen die voor de inwoners van Eijsden klaarblijkelijk acceptabel was. Wellicht verklaart dit de belangstelling en de overweldigende deelname aan de nationale feesten op 14 juli en 1 vendémiaire van de jaren 1800 en 1801. Gezien de aanmerkelijke uitgaven ten laste van de gemeente mag gerust gesproken worden van ware volksfeesten. Het geeft tevens aan dat de gemeente een goede verhouding met de bevolking op prijs stelde. In latere jaren werden door de gemeente geen uitgaven voor nationale feesten meer gedaan. Ze zullen ongetwijfeld hebben plaatsgevonden (in Frankrijk is heden ten dage 14 juli nog een nationale feestdag), maar de uitgaven dienaangaande kwamen niet meer ten laste van de gemeente. Ook stelde de departementsleiding blijkbaar geen prijs meer op een "proces-verbal" van de feestelijkheden.

HENK BOERSMA

Noten:

1. Voor deze gebeurtenis zie bijvoorbeeld: Grote Geïllustreerde Wereldgeschiedenis in 17 delen, Uitgave Amsterdam Boek, m.n. deel 13, pag. 9-157.
2. Veel detailinformatie over onze streek bij Hardenberg, H., Inventaris der archieven van het arrondissement Maastricht en van het departement van de Nedermaas 1794-1814, Den Haag 1946 (m.n. de inleiding).
3. Voor de ambtsdragers en een historische schets van het kanton Eijsden zie: Boersma, H.J.L.M., De bestuurders en functionarissen van het kanton Eijsden (1796-1800) in: Limburgs Tijdschrift voor Genealogie, in druk.
4. Voor de bestuurders van Eijsden in die tijd zie: Boersma, H.J.L.M., Burgemeesters, wethouders en raadsleden van Eijsden die hun ambt uitoefenden tussen 1800 en 1900, in: Uit Eijsdens Verleden, nr. 19, oktober 1982, pag. 4-16.
5. Ubachs, P.J.H., Tweeduizend jaar Maastricht, Uitgeverij J. Schenk, Maastricht 1991, pag. 103.
6. Tagage, S., "Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap" in het kanton Venlo 1794-1800, in: Publications, deel 110, Maastricht 1974, pag. 115.
7. Korte verslagen van 10 germinal an IX ("le jour heureuse de la paix condu a Luneville entre la Republique Française") en van 18 brumaire an X (fête generale de la paix avec l'Angleterre"), beide in AGE 1800-1828, inv. nr. 51, onder jaar IX, brief 49 en jaar X, brief 11, blijven hier buiten beschouwing.
8. Voor de kalender zie: Kessen, A., Herleidingstabellen der Fransch-Republikeinsche Tijdrekening, Uitgeverij Stols, Maastricht 1937.
9. a.w. Ubachs.
10. Voor enige biografische gegevens zie: Boersma, a.w. Burgemeesters, pag. 8 onder nr. 12, en Boersma, a.w. De bestuurders, ..., in druk.
11. Tagage, a.w., pag. 126.
12. Voor de familie Nolens, zie: Verzijl, J., Over de voorouders van Mgr. Prof. Dr. Willem Nolens, in: De Limburgse Leeuw, 8 (1960), pag. 118-136. Voor J.A. Nolens, i.h.b. pag. 129-130.
13. Tagage, a.w., pag. 119.
14. Verslag Vonk, Gemeente Archief Eijsden, (GAE), Archief Gemeente Eijsden (AGE) 1800-1828, inv.nr. 51, Kopieboek van Uitgaande brieven, jaar VIII, brief 10. Rekening Nolens, GAE, AGE 1800-1828, inv.nr. 70, Rekening An VIII, posten terzake onder Debourse op 24 en 26 messidor.
15. GAE, Archief Het Kanton Eijsden 1795-1800, inv. nr. 1, fol. 4 onder artikel 1. Betreft besluit kantonvergadering van 6 floréal van het jaar 7 van de F.R.K. (25 april 1799).
16. Rijksarchief in Limburg te Maastricht, Frans Archief, inv. nr. 3093. Rekening Kanton Eijsden van het jaar 6. Onder 2 april 1798 is een bedrag van 1 frank en 5 sols opgenomen "à la plantation d'une arbre de la Liberté"; onder 8 november 1797 een bedrag van 4 francs en 10 sols "à la plantation et la rachaté d'une arbre de la Liberté".
17. Bedoeld is Joannes Herfs, werkmán, gehuwd met Maria Josepha Collette.
18. Bedoeld is (Maria) Francisca Jeuckens. Haar man Hubertus Jeuckens, jeneverstoker, overleed op 19 januari 1797 te Eijsden (kerkelijke registratie).
19. Bedoeld is Pieter Pi(e)ters echtgenoot van Margaretha Lagasse.
20. zie onder 16.
21. Tagage, a.w., pag. 119.
22. Verslag Vonk: als voren, inv. nr. 51, jaar IX, brief 3. Rekening Nolens: als voren, inv. nr. 71, Rekening an IX, posten terzake onder Depenses op 5 vendémiaire.
23. Bedoeld is Willem Bours (Boers) echtgenoot van Anna Catharina Wesender (Wesenter). Bours was reeds sedert 24 september 1789 als zodanig in functie (zie AGE 1800-1828, inv.nr. 1, Register van Raadsbesluiten, vergadering van 10 frimaire an XII). Hij verdronk in de Maas op 1 april 1808 (kerkelijke registratie).
24. Rekening Nolens: als voren, inv. nr. 71, posten terzake onder Dépenses op 25 messidor.
25. Verslag Vonk: als voren, inv. nr. 51, jaar X, brief 1. Rekening Nolens: als voren, inv. nr. 71, Rekening an IX, posten terzake onder Dépenses op 5 jour complémentaire.

De Limburger Courier

Nieuws- en Advertentieblad voor de Provincie Limburg
Verschijnt wekelijks in 4 à 5 bladen op DINSDAG, DONDERDAG en ZATERDAG

Eijsden, 4 April. Naar aanleiding van ons bericht betreffende de Zigeuner-bende te Visé, meldt men ons van welingelichte zijde, dat onze politie niets met dergelijke vreemdelingen, welke op Belgisch grondgebied vertoeven, te maken heeft. Blijkens een schrijven desaangaande van den Administrateur der openbare veiligheid te Brussel aan den Procureur-Generaal te 's Hertogenbosch en door laatstgenoemde aan de betrokken politie in Nederland dd. April 1888, medege-deeld, werd bepaald - zulks naar aanlei-ding der door beiden koninkrijken ondervonden moeilijkheden met de Zigeuners, welke voor twee jaren tusschen Eijsden-Withuis en Visé kampeerden - dat België de vreemdelingen van Franschen en Spaanschen oorsprong uitsluitend over de Franschen grenzen zou uitzetten, terwijl Italianen en Zwitsers over de Fransche en Luxemburgsche grens zou-den worden uitgeleid. Met dien verstande dus, dat Zigeuners ook langs dien weg behooren te worden uitgeleverd. Van dusdanige instructie schijnt de Belgische politie, met de uitvoering daarvan belast, zich al spoedig weinig te herinneren en heeft getracht - indien vooraangehaald bericht waarheid bevat - geheel in tegenovergestelden zin te han-delen.

(L.C. zaterdag 5 april 1890)

Eijsden, 2 Jan. Gisteren had de koetsier van den graaf de Geloës het ongeluk van zijn rijtuig te vallen, waarbij hij ernstige kneuzingen bekwam en ter verpleging in het huis van den pachter Janssen moest gedragen worden.

(L.C. zaterdag 3 januari 1891)

Eijsden, 7 Jan. Verleden Maandag mocht het den jachtopzichter Rempelberg geluk-ken een gewezen Belgisch marechaussée, die bezig was nabij de grenzen, op de goe-deren van den hooggeboren heer graaf de Geloës te jagen, op heeterdaad te betrap-pen. Het geweer van den strooper werd in beslag genomen en naar Maastricht opgezonden.

Voorgisteren hadden de hooggeb. heer graaf de Geloës alhier en de weled. heer Tonnaer uit Luik, het genoegen, in de beemden bij Oost een wilden zwaan te schieten.

Deze had eene lengte van ruim 1 m. 40 cm.

(L.C. donderdag 8 januari 1891)

Eijsden, 14 Jan. Brengen elders rooverben-den dezen winter weer geheele streken in opschudding, ons anders nog al vreedzaam dorp wordt in de laatste weken in rep en roer gebracht door eene smokkelaarsbende.

Het zijn slechte tijden, geen werk te krij-gen en toch zou men graag een centje verdienen. Nood zoekt list.

Deze komt oogenschijnlijk met eene vracht knollen uit het veld, doch het bevroren veevoeder dient slechts als foedraal voor vijftig kilo's zout. Gene brengt een zak ten molen, voor de helft met rogge, voor de rest met gedistilleerd gevuld. Een derde eindelijk heet de omliggende dor-pen van brood te hebben voorzien, doch het bakkerskarretje bevat op den terugtocht eene aanzienlijke hoeveelheid zeep. Zoo groot is de driertheid dier smokkelaars, dat ze zelfs bij dag geen argusoogen vreezen. Naar men zegt, staat de bende onder bevel van een kapitein, die een echte bullebak moet wezen, want de colléga's schijnen heel wat respect voor hun chef te hebben.

(L.C. donderdag 15 januari 1891)

Eijsden, 4 Febr. Door de grafelijke familie De Geloës, wier liefdadigheidszin zoo algemeen bekend is, werd deze week onder de armen eene extra-uitdeeling van een waggon steenkolen gehouden.

(L.C. donderdag 5 februari 1891)

Eijsden, 13 Febr. De scheepvaart, die lan-gen tijd in het bekken boven Visé onder-broken is geweest, tengevolge van de instorting van een der hoofdpijlen van de waterstuw, zal weder geopend worden. Sedert Zaterdag is men bezig de fermetten (sluizen) recht te zetten en er de houten

palen tegen te plaatsen. Men weet, dat dit ongeval aan de waterstuw zeer tot nadeel van de scheepvaart gestrekt heeft, die op dit gedeelte van de Maas niet meer mogelijk was, tengevolge van den lagen waterstand.

(L.C. zaterdag 14 februari 1891)

Eijsden, 18 Febr. Voor de met 1 Juni a.s. alhier vacant komende betrekking van brievingaarder hebben zich reeds een drietal ingezetenen candidaat gesteld. De tegenwoordige titularis, de heer J. Theunissen, heeft voor dien tijd als zoodanig ontslag aangevraagd.

Maandag-namiddag ontstond in de Caestertstraat alhier een begin van brand ten huize van den arbeider P. Het geheele huisgezin was afwezig. Dank zij de spoedige hulp van eenige burens, die het ongeval het eerst bemerkten hadden, was het vuur spoedig uitgedoofd, en werd er een groot onheil voorkomen.

(L.C. donderdag 19 februari 1891)

Eijsden, 20 Febr. Naar wij vernemen, zal het kasteel van Oost, toebehoorende aan den hooggeb. heer graaf De Geloes binnenkort bewoond worden door Fransche paters van de

"Société des missions africaines", wier werkring zich meer in het bijzonder tot de landen van Dahomey en de westkust van Afrika bepaalt. Zij zullen hier eene opleidingsschool voor de missiën oprichten.

(L.C. zaterdag 21 februari 1891)

Eijsden, 27 Maart. Door den rijksveldwachter de Rooy te St. Geertruid en den onbez. rijksveldwachter Rempelberg alhier is procesverbaal opge maakt tegen den landbouwer L.D. alhier en diens twee dienstkneden, wegens het in brand steken van een gedeelte gemeentegrond, met hout beplant, zonder vergunning van den heer burgemeester.

(L.C. zaterdag 28 maart 1891)

Eijsden, 10 April. Heden zal de papierfabriek te Devant le Pont onder Visé ophouden te werken. Hierdoor zullen ruim 400 werklieden, waaronder een tiental uit Eijsden, zich zonder werk bevinden. Financiële achtergang wordt als oorzaak opgegeven.

(L.C. zaterdag 11 april 1891)

Eijsden, 13 April. Zaterdag werd ons de tijding der benoeming van den heer J.

Houbiers tot brievingaarder alhier. Als lid der Oude Harmonie werd den nieuwbenoemde door deze sociëteit 's avonds eene serenade gebracht.

In het klooster der religieuzen ursulinen te Breust-Eijsden werd hedenmorgen door den edelachtb. heer burgemeester de eerste steen gelegd der nieuwe kapel, met wier bouw bereids een aanvang gemaakt is.

(L.C. dinsdag 14 april 1891)

Bij de **Wed. M. De
neij** te **MAARLAND-
EIJSDEN**, staat tot dekking
der merriën de vijfjarige
donkerbruine

Hengst

Brabantisch ras, in 1890
bekroond met de 2de premie
te Valkenburg, en met de
1ste te Gulpen.

Dag en uur der dekking
worden even als 't vorig
jaar vooraf bepaald.

Dek- en drinkgeld **f
6.50**, bij tweede dekking
te betalen.

(L.C. zaterdag 28 februari 1891)

Eijsden, 22 April. Heden vierten de hooggeachte echtgenooten Theodorus Lebens en Amelia Rampen hun gouden bruiloft. Op verzoek der jubilarissen, die dezen dag in stilte wilden herdenken, hadden geene openbare feestelijkheden plaats. Dezen morgen werd er in de kerk te Eijsden een H. Mis tot dankzegging gelezen, waaronder de geachte familie gezamenlijk tot de H. Tafel naderde. Het bestuur der St. Vincentiusvereniging ontving van haar eene milde gift, zoodat er vandaag eene extra uitdeeling van brood, vleesch en koffie werd gehouden onder de armen dezer gemeente. Nog ontving ieder der beide harmonieën alhier eene aanzienlijke gift, onder dankzegging voor de bereidwilligheid, die deze beide sociëteiten getoond hadden, om dit feest op te luisteren. In den loop van dezen dag ontvingen de jubilarissen eenen prachti-

gen ruiker ten geschenke. Met alle ingezetenen van Eijsden uitien wij den wensch, dat het den weledelen heer Lebens en zijne geachte familie gegeven zij, nog vele jaren dezen gelukkigen dag te herdenken.

(L.C. zaterdag 25 april 1891)

Eijsden, 27 April. Prijsvlucht van Busigny, gehouden op Zondag 26 April, door de postduivenvereniging "de Hoop", gevestigd bij den heer L. Meertens. Uitslag als volgt:

1ste pr. Renson, Withuis, 11 uur 22 min. 33 sec.;

2de pr. W. Weerts, Mesch; 3de pr. Fr. Guillaume, Lanaije;

4de pr. Lamb. Meertens, Eijsden; 5de pr. idem;

6de pr. M. Wolfs, Eijsden; 7de pr. Fr. Guillaume, Lanaije;

8ste pr. idem; 9de pr. L. Meertens, Eijsden; 10de pr. idem; 11de pr. idem. 11 uur 33 min. 30 sec.

(L.C. dinsdag 28 april 1891)

Eijsden, 4 Mei. De uitslag van de gisteren gehouden prijsvlucht van Pont St. Maxenco, is als volgt: 1ste pr.: Lamb. Meertens, Eijsden, 11 uur 51 min.; 2de pr.: Renson, Withuis; 3de pr.: Lamb. Meertens; 4de pr.: Nic. Simons;

5de pr.: W. Wolfs, Caestert; 6de pr.: M. Wolfs, Eijsden;

7de pr.: idem; 8de pr.: Renson; 9de pr.: Lamb. Meertens;

10de pr.: idem; 11de pr.: Renson; 12de pr.: idem, 11 uur 55 min. 30 sec.

De kerseboomen staan in vollen bloei. Weiden en tuinen leveren een prachtig gezicht op. Indien het weder gunstig blijft, zullen de kersen dit jaar een rijken oogst opleveren.

(L.C. woensdag 6 mei 1891)

Eijsden, 11 Mei. De betrekking van kapitein der Jonkheid uit de kom Eijsden, gisteren in eene openbare vergadering bij opbod uitgeroepen en 15 gulden ingezet, werd ten laatste toegewezen aan den heer E. Coenegracht voor de niet onaardige som van 81 gulden. Onnoodig te zeggen,

dat er serieuze liefhebbers voor deze vacante betrekking waren.

(L.C. dinsdag 12 mei 1891)

Eijsden, 22 Mei. De uitslag van de Maandag 18 Mei gehouden prijsvlucht van Chevilly, is als volgt:

1e prijs, Lamb. Meertens, Eijsden, 10 uur 18 min. 30 sec.;

2e pr., Janssen, St. Geertruid; 3e pr., Brouwers, Mesch;

4e pr., M. Wolfs, Eijsden; 5e en 6e pr., Lamb. Meertens; 777e pr., Janssen; 8e pr., Brouwers; 9e pr., Nic. Simons, Eijsden, 12 uur 16 min. 30 sec.

(L.C. zaterdag 23 mei 1891)

Eijsden, 25 Mei. Reeds beginnen de kooplieden de kersen in de weiden, waar zich ternauwernood de even aangezette vrucht vertoont, te koopen, en worden gansche waggonladingen korven aangevoerd, met het oog op den rijken oogst, die overvloedig belooft te zijn. Toch zijn we nog wel vijf à zes weken van het kersenseizoen af. 't Is te hopen, dat de vruchtjes gespaard blijven en niet in groote getale door droogte of noordenwind afvallen, dan zal de oogst van dit jaar die van vele vorige in rijkdom overtreffen.

Met ingang van 26 Mei is de wachtmeester der marechaussée Fonsen verplaatst van Eijsden naar Uden, prov. Noord-Brabant, en de brigadier De Rijk van Uden naar Eijsden.

(L.C. dinsdag 26 mei 1891)

Eijsden, 21 Juni. Op het gisteren alhier plaats gehad hebbende concours en flobertschieten werd de eere prijs behaald met het maximum der punten, door den heer Marius Micheels, terwijl tevens de eerste prijs werd behaald door den heer G. Steijns, beiden leden der Maastrichtse schietvereniging.

Een deel der stellage, in gebruik bij den bouw der kerk van de eerw. zusters Ursulinen te Breust, viel Zaterdag-namiddag omver. Vier werklieden tuimelden mede naar beneden, waarvan een een beenbreuk opdeed.

(L.C. dinsdag 23 juni 1891)

Uitslag van de Verkiezing van Raadsleden op 21 Juli 1891.

EYSDEN. Herkozen de h. J. J. B. Dubois, burgemeester.
Nieuwgekozen de h. Tossanus Riche!le.

(L.C. dinsdag 23 juli 1891)

Eijsden, 27 Juli. Bij het gisteren gehouden ringsteken te paard, in de weide van den heer Wintgens te Withuis, werden de prijzen behaald als volgt:

1e prijs 60 fr. Moonen, Gulpen; 2e prijs 40 fr. Brouwers, Mesch; 3e prijs 30 fr. Mulkens, Wijnandsrade; 4e prijs 20 fr. Beijers, Withuis. Het feest, dat onder begunstiging van prachtig weder plaats had, werd opgeluisterd door de harmonie St. Cecile, die er hare beste stukken ten gehoor bracht.

(L.C. dinsdag 28 juli 1891)

In den afgelopen nacht is er diefstal met inbraak gepleegd ten huize van den heer J.W. te Maarland, onder deze gemeente. De dieven hebben eene ruit met zeep bestreken en verbrijzeld, en zich daarna door het venster toegang tot de woning verschaft. Hier hebben zij eene kist opengebroken en daaruit verscheidene kledingstukken, alsmede verder eenig beddegoed onvreemd. Op het hulpgeroep der vrouw, die door het kraken van een slot wakker werd, hebben zij de vlucht genomen. Door de politie alhier is reeds een onderzoek ingesteld.

(L.C. dinsdag 28 juli 1891)

Eijsden, 31 Juli. Aangaande de diefstallen hier en te Gronsfeld gepleegd, vernemen wij nog het volgende:

In den nacht van Dinsdag op Woensdag zijn insgelijks dieven ingebroken te Visé en te Argenteau. Bij een winkelier te Visé werd onvreemd eenig spek, een paar bottines en ongeveer 30 frs. aan geld, en te Argenteau verscheidene hammen en flesschen met drank. Daarop werd Woensdag te Visé een vrouw gearresteerd, die verklaarde dat de dieven te Visé en te Maastricht een huis hadden, waar zij logeerden en tevens het gestolene brachten. Bij de daarop gevolgde huiszoeking vonden de marechaussées eene groote mand linnengoed, dat door de inmiddels ontboden huisvrouw van den heer J. Wolfs te Maarland als haar eigendom werd herkend. Van de dievenbende (naar men zegt meer dan 15 man sterk) zijn reeds een achtal in hechtenis genomen. Deze zijn allen Belgen, woonachtig te Cheratte, Visé en Moulant.

Van andere zijde wordt ons nog gemeld: De justitie heeft de overtuiging gekregen, dat zij hier staat tegenover een welingerichte bende, met haar hoofdman, hare verkenner en helers.

Dank het flink optreden der Visésche politie, bevindt zich de bende thans

grootendeels achter slot en grendel.

Tot heden werden 12 vagebonden aangehouden en de meesten zijn in staat van bekentenissen.

(L.C. zaterdag 1 augustus 1891)

Eijsden, 8 Aug. Met ingang van 7 Sept. a.s. is de heer J. Mesters, onderwijzer alhier, als zoodanig benoemd aan de rijksleerschool te Maastricht. Ongaarne zien wij den heer Mesters vertrekken: de school verliest in hem een flink onderwijzer, de gemeente een algemeen geacht ingezetene. Dat het hem in zijne nieuwe betrekking welga!

(L.C. dinsdag 4 augustus 1891)

Eijsden, 10 Aug. Door de marechaussées alhier is aangehouden en gevankelijk naar Maastricht overgebracht zekere F. van Rijckholt, welke met valsche bedelbrieven de omstreken afliep, waarbij de hulp werd ingeroepen der ingezetenen om een zijner zonen, welke priester wenschte te worden en naar Parijs moest vertrekken, de noodige middelen te verschaffen.

Hiervan was geen woord waar. De oplichter werd met verscheiden personen, die hem onderstand op die valsche brieven hadden verstrekt, geconfronteerd.

(L.C. dinsdag 11 augustus 1891)

Eijsden, 2 Sept. De harmonie Ste. Cécile maakte verleden Maandag bij gelegenheid der kermis eene wandeling door het dorp. Daar het tevens de eerste verjaardag van koningin Wilhelmina was, werd aan den edelachtb. heer burgemeester eene aubade gebracht, en tegelijkertijd het volgende telegram verzonden:

"Aan Hare Majesteit de Koningin, Het Loo.

De leden der Harmonie "St. Cécile" van Eijsden, vereenigd om hun Burgemeester, als vertegenwoordiger Uwer Majesteit, hulde te brengen, wenschen Uwe Majesteit van harte geluk op Hoogstderzelver verjaardag.

De secretaris: Coenegracht."

Hierop werd Dinsdag 't volgende antwoord ontvangen:

"Coenegracht, secretaris Harmonie "Ste. Cécile" Eijsden.

Hare Majesteit de Koningin Regentes draagt mij op U den bijzonderen dank der Koningin over te brengen.

Adjutant v. dienst: Veeckens."

(L.C. donderdag 3 september 1891)

Eijsden, 4 Sept. De heer G. Meertens, onderwijzer alhier, is als zodanig

benoemd aan de school voor meer uitgebreid lager onderwijs te Rozendaal (N.B.)
(L.C. zaterdag 5 september 1891)

Aan de openbare school
te EYSDEN wordt gevraagd
een Onderwijzer

met acte Fransch, op eene
jaarwedde van **fl 500.**

Acte of aantekening
gymnastiek strekt tot aan-
beveling.

Stukken in te zenden aan
den Burgemeester vóór 10
Sept. a. s.

(L.C. dinsdag 17 september 1891)

Eijsden, 16 Sept. Tot onderwijzer alhier is benoemd de heer J. Scheffers te Gronsfeld.

(L.C. dinsdag 23 juni 1891)

Eijsden, 23 Oct. Tegen drie herbergiers alhier is door de plaatselijke marechaussées proces-verbaal opgemaakt wegens den verkoop van sterken drank zonder vergunning.

Sinds eenige dagen doen zich dagelijks groote moeilijkheden voor aan de Belgische douane te Withuis. Geen rijtuig of vélôcypède toch mag meer passeeren dan op de uren, vervat in het reglement eener oude wet van 1822. Deze maatregel, die een gevolg is van den herhaalden frauduleuzen invoer van rijtuigen en vélôcypèdes, is eene groote belemmering voor den handel onzer boeren, die reeds in den nacht met hunne waren (boter, kaas en eieren) naar de markten te Visé en Dalheim trekken. Hierdoor wordt tevens het verkeer met Maastricht bemoeielijkt, en zal onze gemeente dikwijls in dringende gevallen van geneeskundige hulp verstoken zijn, daar alhier een geneesheer uit 's Gravenvoeren, Dr. Fortemps, praktiseert. Reeds zijn een achttal proces-verbalen opgemaakt. Wij hopen, dat aan de vele requesten, hiertegen ingediend, gehoor gegeven en deze maatregel spoedig zal opgeheven worden.

(L.C. zaterdag 24 oktober 1891)

Eijsden, 26 Oct. Verleden Zaterdag, bij het vertrek van den personentrein van 4 uur 18 min. namiddag, zagen eenige land-

bouwers, dicht bij den spoorweg aan 't werk, het portier van een der waggons openstaan. Onmiddellijk daarna sprongen uit den trein 2 personen, die in de richting van het Withuis ontvluchtten. Later bleken dit te zijn geweest: twee Belgen, die door de Nederl. gendarmes over de grenzen werden gebracht. Ter opheldering diene nog, dat het uitzetten van vreemdelingen, tot aan het station Eijsden steeds onder militair geleide geschiedt. Hier stappen de marechaussées uit en wachtten op het perron, tot de trein vertrokken is. Daar de ontvluchting aan den tegenovergestelden kant en onder het rijden geschiedde, werd deze door de gendarmes niet opgemerkt. Den werklieden van de zinkwitfabriek, firma Rocourt et Co., alhier, werd verleden Zaterdag een aangename namiddag bereid, bij gelegenheid van het huwelijk der dochter des heeren Rocourt. Het geheele personeel werd flink onthaald. Onder gulle vroolijkheid werd de namiddag doorgebracht en menig glas op het welzijn der jonggehewden geleidg.

(L.C. dinsdag 27 oktober 1891)

Eijsden, 28 Oct. Op de klopjacht, verleden Maandag in de bosschen van den hooggeboren heer Graaf de Geloës gehouden, werden met 8 geweren en een vijftigtal kloppers geschoten 116 konijnen, 9 hazen en 2 vossen. Het is hier misschien de plaats, er met een enkel woord op te wijzen, dat het aantal gedooide konijnen niet grooter is dan andere jaren, en dit feit reeds bewijst, dat het geschrijf over de talrijkheid dier dieren niet van overdrijving is vrij te pleiten.

(L.C. donderdag 29 oktober 1891)

Eijsden, 30 Oct. Twee vliegen in één klap! Gisteren had een vogelvanger alhier het genoeg een sperwer te vangen, die op zijn lokvogel neerschoot. Groot was zijne verrassing, toen hij bevond, dat de roofvogel in een zijner klauwen nog een leeuwerik geklemd hield, elders reeds bemachtigd.

Als curiositeit werd ons gisteren door een landbouwer een beetwortel (karoot) gebracht, lang 1 meter 72 centimeter! De beetwortel was regelmatig van vorm, van gewone grootte, doch eindigde in een dunnen draad, waardoor het geheel deze buitengewone lengte kon verkrijgen.

(L.C. zaterdag 31 oktober 1891)

Eijsden, 2 Nov. Door eenige grondeigenaars wordt in de laatste dagen langs de

bosschen onder St. Geertruide gevlochten draad aangebracht. Door eenige wildstroopers werd hiervan gebruik gemaakt, om in den nacht van jl. Zaterdag op Zondag een drijfjacht te houden. Hazen en konijnen werden in de hoeken, door den draad gevormd, gedreven en daarna met stokslagen gedood. Misschien meenden de stroopers vrij spel te hebben, omdat het drie uur na middernacht was. Doch in de struiken lagen de rijksveldwachters De Rooy en Rompelberg verborgen, en de stroopers, acht in getal vielen allen in hun handen. Het veld, waarop gejaagd werd, behoort aan de heeren Schreinemacher te Maastricht, en Ramakers, burgemeester van Mesch.

(L.C. dinsdag 3 november 1891)

Eijsden, 27 Nov. Op de klopjacht, verleden Woensdag door den hooggeb. heer graaf de Geloës gehouden, werden geschoten 118 stuks, te weten 7 hazen en 111 konijnen. Aan de klopjacht namen deel 10 jagers en 50 klopvers.

Gisteravond hield het landbouw-casino alhier vergadering in het gewone lokaal bij den heer Theunissen, station. Gekozen werden vijf nieuwe leden. Daarna werd een ontwerp-reglement voor eene onderlinge veeverzekering voorgelezen en besproken, en besloten het onderwerp in eene volgende openbare vergadering aan het oordeel der veehouders van Eijsden te onderwerpen. Verder werd eene commissie gekozen voor den aankoop van een casino-stier in 't land van Cuyk. Eindelijk werd 't besluit genomen, aan den commissaris der koningin vergunning te vragen tot het schieten van kraaien.

Wij moeten bedenken, dat het bestuur van ons landbouw-casino flink de handen uit de mouwen steekt, en wij hopen, dat het op den ingeslagen weg blijve voortgaan in het belang van den landbouw in het algemeen, en van zijne leden in het bijzonder.

(L.C. zaterdag 28 november 1891)

Eijsden, 11 Dec. Woensdag-avond hield het Landbouw-Casino de tweede vergadering, ter bespreking van het ontwerp-reglement der onderlinge veeverzekering. Deze vergadering was ook toegankelijk voor niet-leden. Het ruime lokaal was eivol. Deze talrijke opkomst was een bewijs van de levendigste belangstelling in de zaak. De vergadering werd geopend door den voorzitter, den hooggeboren heer Graaf de Geloës, die de aanwezigen bedankte voor hunne trouwe opkomst en

met een paar woorden het doel dezer openbare vergadering aanstipte. Daarna nam de secretaris, de heer Heijns, het woord. Hij besprak het doel der oprichting en toonde den aanwezigen aan, dat eene onderlinge veeverzekering tegelijk de beste waarborg en de voordeligste verzekering is.

Het ontwerp-reglement werd nu in zijn geheel voorgelezen en daarna artikelsgewijze besproken. Slechts een paar punten gaven aanleiding tot discussie. De volgende en laatste vergadering over dit onderwerp zal in den loop der volgende week gehouden worden, wanneer het ontwerp in stemming zal worden gebracht. Wij twijfelen er niet aan, of het zal met algemeene stemmen worden aangenomen. De secretaris herinnerde er nog aan, dat alleen leden van het landbouw-casino hun vee zullen kunnen verzekeren. Hij noodigde daarom alle niet-leden, welke dit wel wenschen te doen, uit, zich zo spoedig mogelijk bij een der bestuursleden aan te melden, ten einde op de volgende vergadering ingekozen te kunnen worden. Na een krachtigen oproep aan alle casino-leden tot trouwe opkomst werd de vergadering gesloten.

Aan de gemeenten Eijsden en Mesch is vergunning verleend tot het schieten van kraaien, gedurende de maanden December en Januari. Reeds gisteren is door eenige liefhebbers hiermede een begin gemaakt.

(L.C. zaterdag 12 december 1891)

NICO DUIJKERS

Kint g'r oes vertelle...

Foto: S.E.V. 1308

Over de laatste foto uit deze rubriek (zie nummer 57 van *Uit Eijdsens Verleden*) "koes niemes oes get vertelle". Althans tot heden bereikte ons geen enkele reactie. Het tijdstip waarop de foto gemaakt werd, is mogelijk de reden hiervoor.

Indien u ons alsnog over de afgebeelde Eijdsense boer informatie kunt verschaffen, houden wij ons ten zeerste aanbevolen. Dit geldt ook voor de foto in deze aflevering.

Zij is van meer recente datum: eind veertiger, begin vijftiger jaren.

De foto geeft een beeld van de Vroenhof gezien vanaf de Raadhuisstraat. Een groep kinderen en een aantal volwassenen poseren voor een fotograaf. Links op de voorgrond zien we een transformatorhuisje.

"Kint g'r oes mie vertelle" over deze foto? Wellicht heeft u enig idee wie de fotograaf is en wie er allemaal op de foto staan.

Uw reacties kunt u sturen naar het secretariaat van de Stichting Eijdsens Verleden. U kunt natuurlijk ook even bellen: nummer 3712 of 1206.

PIERRE JEUKENS

Kent u ze nog ?

E.S.V. (Eijdsense Sport Vereniging). Deze vereniging was de voorganger van de in 1935 opgerichte R.K. Voetbalvereniging Eijdsen. De foto is gemaakt tussen 1930 en 1935.

- 1 Henri Wolfs;
- 2 Hai Warnier;
- 3 Bear Schroen;
- 4 Zjeng Feijs;
- 5 Jean Hardij;
- 6 André Feijs;
- 7 Reneerke Wolfs;
- 8 Nicolaas Jeukens
- 9 busschauffeur, naam onbekend;
- 10 Martin Crousens;
- 11 Twan Spauwen;
- 12 Jacques Theunissen;
- 13 Colla Pleumeekers;
- 14 Zjeng Schiffelaers.

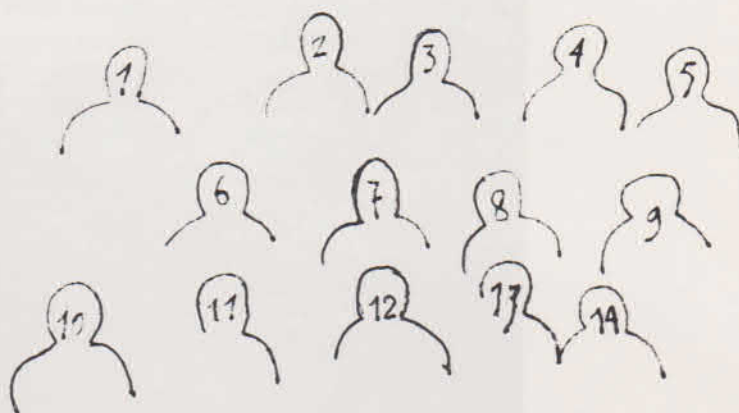

Foto: S.E.V. 4166

Jonkheid van Eijsden 1928.

v.l.n.r. De Wiette van Sander; Zjif Spauwen; Guill.Dackus; Guill.Peusens; Jules Fonsaer; Zjeng Theunissen; Jean Hardij; Pierre Spauwen; Nol Philippens; Leo Kerff; Bear Schroen; Hai Fonsaer.

De Wiette van Sander was bakkersknecht, eerst in de bakkerij bij Slichers Diepstraat 1, thans Aux Quatre Saisons en daarna bij Sander Gorissen, Diepstraat 2, die in 1928 bakkerij Slichers had overgenomen.

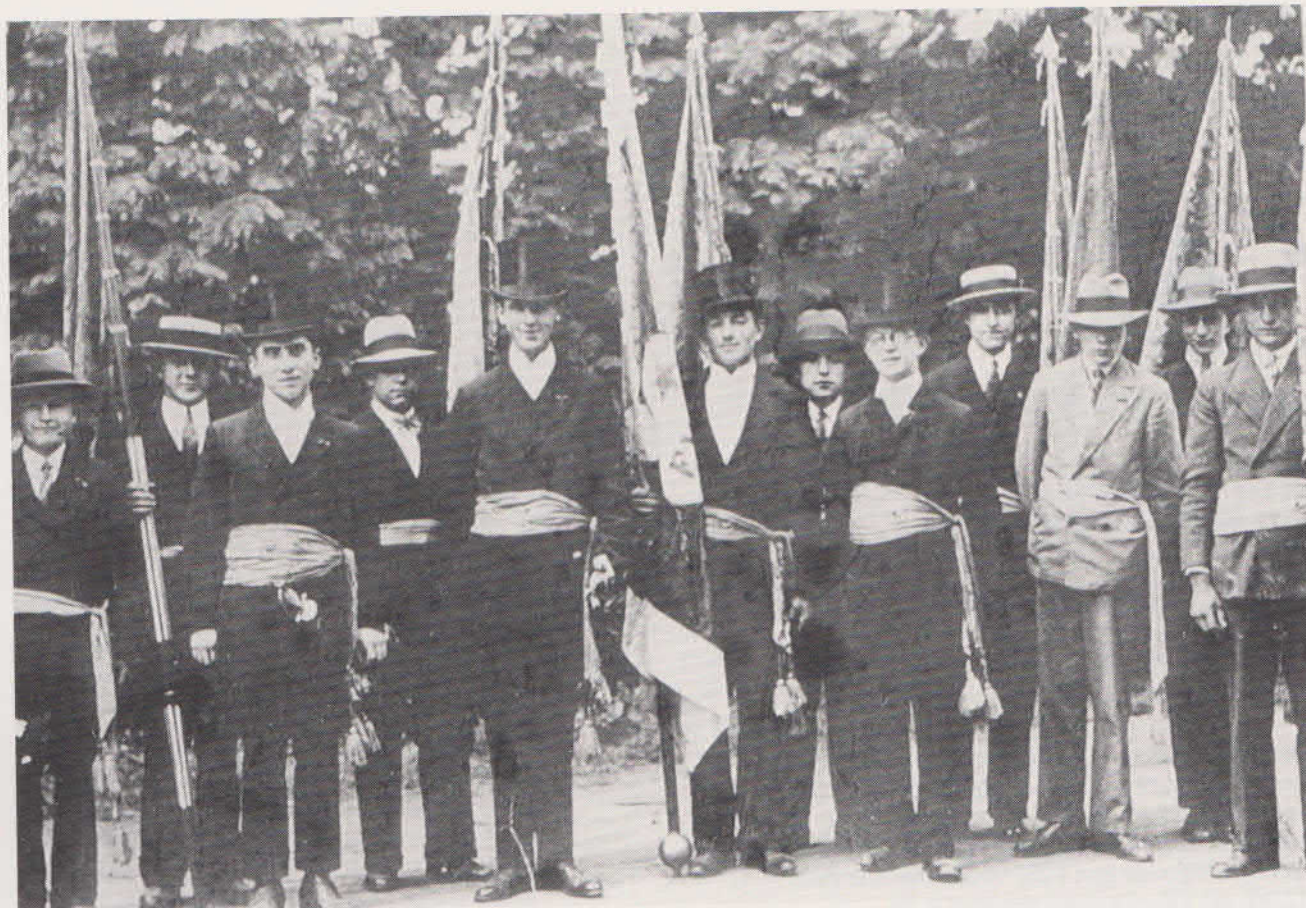

Foto: S.E.V. 4165

Colofon

Uit Eijdsens Verleden

Een uitgave van de Stichting Eijdsens Verleden

Redactie:

H. van Hall
R. Huijnen
W. Jeukens
H. Wijnands
J. Wilmes

Vormgeving:

Ton Breedens

Druk:

Imprimerie Wagelmans s.a.
B Visé

ISSN 0920-3915

Stichting Eijdsens Verleden

Secretariaat:

Postbus 72, 6245 ZH Eijdsen
Tel. 04409-3712 of 04457-1269

Bankrelaties:

Rabobank, nr. 1150 96 590
ABN-AMRO, nr. 57 62 18 952
SNS Bank, nr. 87 90 14 369
Postbank, nr. 56 83 530

Wilt u het werk van de stichting financieel steunen, dan kunt u dit doen door een bedrag te storten of over te schrijven op een van bovenstaande rekeningen, onder vermelding van uw naam en adres. Bij een minimale bijdrage van f 25,- (voor studerende f 12,50) per kalenderjaar ontvangt u de driemaandelijkse uitgave "Uit Eijdsens Verleden" gratis.

Overname van artikelen of afbeeldingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.